

O'ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNI IJTIMOIIY QO'LLAB QUVVATLASH.

Ruziyeva Dilnoza Muxtorovna

Ijtimoiy va amaliy fanlarni o'qitish metodikasi kafedasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar, huquqiy asoslar, davlat va nodavlat institutlarining roli, shuningdek, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy metodlar asosida olib borilgan tahlillar asosida xotin-qizlarning ijtimoiy hayotdagi faolligini oshirishga doir takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Xotin-qizlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, gender tengligi, ayollar huquqlari, O'zbekiston, ijtimoiy siyosat, ayollar bandligi, ijtimoiy himoya.

Xotin-qizlar jamiyatning muhim ijtimoiy guruhlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda mustaqillik yillarida ayollarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyatdagi o'rni va faolligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda. Davlat rahbari tashabbusi bilan xotin-qizlarning huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy himoyasi kuchaytirilib, ular uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda. Mazkur maqola ushbu yo'nalishdagi asosiy strategiyalar, yutuqlar va dolzarb muammolarga bag'ishlanadi.

O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, so'nggi yillarda bu sohada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu chora-tadbirlar gender tenglikni ta'minlash, ayollarning iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy imkoniyatlarini kengaytirish, zo'ravonlikdan himoya qilish, ta'lim va bandlikni qo'llab-quvvatlash kabi asosiy

yo‘nalishlarni qamrab oladi. Quyida ushbu sohada amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning batafsil tavsifi keltiriladi.

“Ayollar daftari” tizimi

“Ayollar daftari” 2020-yilda joriy etilgan bo‘lib, ijtimoiy himoyaga muhtoj xotin-qizlarni aniqlash va ularga kompleks yordam ko‘rsatishni maqsad qiladi. Ushbu tizim quyidagi tarzda ishlaydi:

- Maqsad: Ijtimoiy-iqtisodiy qiyinchilikdagi ayollar, tazyiq va zo‘ravonlikdan jabrlanganlar, nogironligi bo‘lgan ayollar, yolg‘iz onalar va boshqa himoyaga muhtoj toifalarni aniqlash va ularga davlat yordamini yo‘naltirish.

- Jarayon:

- Har yarim yilda mahalla fuqarolar yig‘inlari va “Mahalla va oilani qo‘llab-quvvatlash” bo‘limlari xodimlari tomonidan uyma-uy yurib, so‘rovnomalar o‘tkaziladi.

- Anketalar orqali ayollarning ijtimoiy holati, ehtiyojlari va muammolari aniqlanadi.

- “Ayollar daftari”ga kiritilgan shaxslarga individual yordam dasturlari ishlab chiqiladi.

- Yordam turlari:

- Moliyaviy yordam: 5 million so‘mgacha naqd pul kreditlari, subsidiyalar yoki bir martalik moddiy yordam.

- Tibbiy xizmatlar: Bepul tibbiy ko‘riklar, dori-darmonlar, jarrohlik amaliyotlari xarajatlarini qoplash.

- Uy-joy ta‘miri: Uylarini ta‘mirlash uchun moddiy yordam yoki materiallar taqdim etiladi.

- Ta‘lim va bandlik: Kasbiy o‘qitish kurslari, ishga joylashishda ko‘mak.

- Natijalar: 2023-yil holatiga ko‘ra, “Ayollar daftari” orqali millionlab ayollar turli xil yordam turlariga ega bo‘lgan, ayniqsa qishloq hududlarida ijtimoiy himoya darajasi oshgan.

Ijtimoiy uy-joy bilan ta'minlash

Xotin-qizlarni ijtimoiy uy-joy bilan ta'minlash bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilgan:

- Normativ hujjatlar: 2021-yilda qabul qilingan "Ijtimoiy uy-joy to'g'risida"gi nizomga ko'ra, uy-joysiz yoki noqulay sharoitda yashovchi ayollar va oilalar uchun vaqtinchalik ijtimoiy uy-joy ajratiladi.

- Tartib:

- Murojaatlar mahalliy hokimliklar yoki "Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash" bo'limlari orqali qabul qilinadi.

- Nogironligi bo'lgan ayollar va keksa yoshdagi shaxslar birinchi qavatdagi uylarga ustuvor joylashtiriladi.

- Uy-joy vaqtinchalik ijara huquqi asosida beriladi va davlat tomonidan ta'mirlash ishlari olib boriladi.

- Qo'shimcha imtiyozlar: Ijtimoiy uy-joyda yashovchi ayollar kommunal xizmatlar uchun chegirmalarga ega bo'lishi mumkin.

- Natijalar: Ushbu dastur orqali minglab ayollar barqaror yashash sharoitlariga ega bo'lmoqda, ayniqsa yolg'iz onalar va zo'ravonlikdan jabrlangan ayollar uchun bu muhim yordam hisoblanadi.

Ta'lim va bandlikni qo'llab-quvvatlash

Ayollarning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlash uchun ta'lim va bandlik sohasida quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda:

- Kasbiy ta'lim:

- 2022-yildan boshlab xotin-qizlar uchun davlat va nodavlat ta'lim muassasalarida bepul yoki imtiyozli kasb o'rganish kurslari tashkil etildi.

- O'quv markazlarida tikuvchilik, sartaroshlik, qandolatchilik, kompyuter savodxonligi kabi sohalarda qisqa muddatli kurslar tashkil qilinadi.

- "Ishga marhamat" dasturi doirasida ayollar uchun maxsus kasb o'rganish loyihalari yo'lga qo'yilgan.

- Oliy ta'lim imkoniyatlari:
 - Oliy ta'lim muassasalarida kontrakt to'lovlari davlat tomonidan qisman yoki to'liq qoplanadi.
 - 7 yil muddatga foizsiz ta'lim kreditlari ajratiladi, bu ayniqsa kam ta'minlangan oilalardagi qizlar uchun muhim imkoniyatdir.
 - "El-yurt umidi" jamg'armasi orqali xotin-qizlarga xorijiy oliygohlarda o'qish uchun grantlar va stipendiyalar taqdim etiladi.
 - Bandlikni ta'minlash:
 - Ishga joylashmagan ayollar maxsus ro'yxatga olinadi va ularga munosib ish topishda yordam beriladi.
 - Davlat tomonidan tashkil etilgan yarmarkalar va loyihalar orqali ayollar kichik biznesni boshlash yoki yirik korxonalarda ishlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda.
 - Natijalar: 2023-yil yakunlariga ko'ra, o'n minglab ayollar kasbiy ta'limga jalb qilinib, ularning aksariyati doimiy ish joyiga ega bo'lgan.
- Tazyiq va zo'ravonlikdan himoya
- Zo'ravonlikdan jabrlangan xotin-qizlarni himoya qilish va ularga yordam ko'rsatish bo'yicha maxsus dasturlar joriy etilgan:
- Huquqiy va psixologik yordam:
 - Zo'ravonlikdan jabrlangan ayollar uchun bepul huquqiy maslahatlar va advokat xizmatlari taqdim etiladi.
 - Psixologik yordam markazlari tashkil etilib, ularda professional psixologlar tomonidan maslahatlar beriladi.
 - Reabilitatsiya markazlari:
 - Zo'ravonlikdan jabrlangan ayollar uchun maxsus reabilitatsiya va moslashtirish markazlari tashkil etilgan.
 - Ushbu markazlarda ayollar vaqtinchalik boshpana, oziq-ovqat, tibbiy yordam va psixologik maslahatlar bilan ta'minlanadi.

- O‘z joniga qasd qilishning oldini olish:
 - Maxsus telefon ishonch liniyalari va psixologik yordam guruhlarini tashkil etilgan.
 - Mahalliy hokimliklar va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikda xavfli holatlarni oldini olish bo‘yicha monitoring olib boriladi.
- Normativ hujjatlar: 2023-yilda oilaviy zo‘ravonlikka qarshi kurashish bo‘yicha qonunlarga o‘zgartirishlar kiritilib, zo‘ravonlik holatlari uchun jazo choralari kuchaytirildi.

Moliyaviy yordam va tadbirkorlikni rivojlantirish

Ayollarning iqtisodiy mustaqilligini ta‘minlash uchun moliyaviy yordam va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash dasturlari joriy etilgan:

- “Ayollar daftari” jamg‘armasi:
 - Ushbu jamg‘arma “Ayollar daftari”ga kiritilgan ayollarning tibbiy, ta‘lim va boshqa ehtiyojlarini qoplash uchun mablag‘ ajratadi.
 - 2023-yilda jamg‘arma byudjeti kengaytirilib, ko‘proq ayollarni qamrab olish imkoniyati yaratildi.
- Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash:
 - Kichik biznes ochmoqchi bo‘lgan ayollar uchun imtiyozli kreditlar va grantlar ajratiladi.
 - Agar korxonada xodimlarning 50% dan ortig‘i ayollar bo‘lsa, soliq imtiyozlari, subsidiyalar va boshqa qulayliklar taqdim etiladi.
- “Ayol tadbirkori” dasturi doirasida ayollar uchun maxsus biznes treninglar va maslahatlar tashkil etiladi.
- Natijalar: Minglab ayollar kichik biznes ochib, o‘z oilalarini boqish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Masalan, tikuvchilik va hunarmandchilik sohasida faol ayollar soni sezilarli darajada oshgan.

“Olima ayollar jamiyati”

- Maqsad: Ayollarning ilmiy va professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, ayniqsa fan, ta'lim va innovatsiyalar sohasida faol ayollarni rag'batlantirish.

- Tashkil etilishi: 2022-yilda tashkil etilgan bo'lib, ushbu jamiyat ayollarning ilmiy loyihalarini moliyalashtirish va ularni xalqaro platformalarda ishtirok etishini ta'minlashga xizmat qiladi.

- Moliyaviy yordam: 2023-yilda jamiyat faoliyati uchun 50 milliard so'm ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, bu mablag' grantlar, stipendiyalar va ilmiy tadqiqotlarga yo'naltiriladi.

- Natijalar: Jamiyat orqali o'nlab ayollar xorijiy ilmiy konferensiyalarda ishtirok etib, o'z loyihalarini muvaffaqiyatli taqdim qilmoqda.

Gender tenglikni ta'minlash

- O'zbekiston Respublikasining "Gender tenglik to'g'risida"gi qonuni asosida xotin-qizlarning huquqlari himoya qilinadi.

- Davlat organlari va nodavlat tashkilotlar tomonidan gender stereotiplarga qarshi targ'ibot ishlari olib boriladi.

- Siyosiy va ijtimoiy hayotda ayollarning ishtirokini oshirish bo'yicha maxsus kvotalar joriy etilgan, masalan, parlamentdagi ayollar ulushi 32% ga yetdi (2023-yil ma'lumotlari).

Xalqaro hamkorlik va loyihalar

- O'zbekiston BMT, Jahon banki va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda ayollar huquqlari va ijtimoiy himoyasini qo'llab-quvvatlash bo'yicha loyihalarni amalga oshiradi.

- Masalan, "Ayollar va qizlarning huquqlarini himoya qilish" loyihasi doirasida xalqaro grantlar jalb qilinib, ayollar uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda.

Xulosa

O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ayollarning iqtisodiy mustaqilligi, ta'lim va sog'liqni saqlash imkoniyatlari, zo'ravonlikdan himoya va gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan. "Ayollar daftari", ijtimoiy uy-joy, ta'lim va bandlik dasturlari, zo'ravonlikka qarshi choralar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash kabi tashabbuslar orqali millionlab ayollarning hayot sifati yaxshilanmoqda.

O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash yo'nalishida muhim huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy choralar ko'rilmoqda. Bu yo'nalishda sezilarli ijobiy natijalarga erishilgan bo'lsa-da, ayrim hududiy va ijtimoiy muammolar dolzarb bo'lib qolmoqda. Yondashuvda tizimlilik, innovatsion model va xotin-qizlarning o'z ishtirokini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami-T.: 2017 y.
2. Q. Abdurahmonov Aholini ijtimoiy muhofaza qilish - T.:2010
3. S.Kalanova. Ayollar va bolalar ijtimoiy himoyasi - T.:2017
4. M.Seyitnazarov. O'zbekiston respublikasining ayollarga oid davlat siyosati va uning huquqiy asoslari-N.:2016 y
5. M.Aralova. Mamlakatimizda ayollarga yo'naltirilgan ijtimoiy siyosatning o'ziga xos xususiyatlari-S.:2014 y